

MONITOR CHINY- BAŁKANY

„Monitor Chiny-Bałkany” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualnymi stosunkami bilateralnymi państw Półwyspu Bałkańskiego z Chinami ze szczególnym naciskiem na współpracę w ramach formatu 17+1 oraz inicjatywy Pasa i Szlaku.

MGR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY-BAŁKANY

LUTY 2022

CHRL W DWUZNACZNEJ POZYCJI PO ROSYJSKIEJ INWAZJI NA UKRAINĘ

Chińska dyplomacja w obliczu wsparcia działań wojennych Rosji na Ukrainie, w nadchodzących miesiącach będzie musiała sprostać bardziej wstrzeźliwej postawie państw Bałkanów w kwestiach inwestycji w sektorze energetyki oraz infrastruktury. Konflikt ten może też mieć negatywny wpływ na kontakty na szczeblu politycznym. Z punktu widzenia prowadzonej przez ChRL polityki w regionie, najważniejsze dla Pekinu będą relacje z Belgradem.

I. STOSUNKI BILATERALNE

1 lutego: rumuńska poczta wydaje okolicznościowe znaczki i kartki pocztowe z okazji Chińskiego Nowego Roku. Romfilatelia, rumuńska firma odpowiedzialna za wzornictwo tamtejszych znaczków pocztowych udostępniła na rynek okolicznościowe znaczki, które mają na celu uhonorować Chiny. Obecnie, 2022 rok jest rokiem tygrysa. Romfilatelia publikuje okolicznościowe znaczki na tę okoliczność od 2020 roku.

4 lutego: USA dostarcza śmigłowce wojskowe w Chorwacji w odpowiedzi na wsparcie wojskowe Rosji w Serbii. Dwa śmigłowce typu Black Hawk dotarły do Zagrzebia w celu wzmocnienia zdolności obronnych Chorwacji oraz podwyższenia gotowości wojskowej w celu wsparcia NATO. W tym kontekście należy wspomnieć o styczniowym porozumieniu pomiędzy rządami w Waszyngtonie i Zagrzebiu, gdzie Chorwacja dokonała zakupu 89 wozów bojowych Bradley oraz ubiegłorocznym zakupie dwunastu francuskich myśliwców Rafale. Serbia w obliczu rosnącego napięcia między Ukrainą a Rosją podkreśliła swoją neutralność, niemniej wciąż intensyfikuje swoje działania w związku z zakupem uzbrojenia z Rosji i Chin.

5 lutego: spotkanie Li Keqiang z Zoranem Tageltiją. W trakcie obecności przewodniczącego rady ministrów BiH w Pekinie z okazji inauguracji Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Pekinie, europejski polityk spotkał się z premierem ChRL. Chiny podkreśliły swoją gotowość do rozwoju stosunków dwustronnych w obszarze realizacji projektów energetycznych, infrastrukturalnych oraz w kontekście udzielenia pomocy związanej z walką z COVID-19. Tageltija podkreślił,

iż BiH przywiązuje dużą wagę do współpracy z Chinami, podtrzymując wsparcie swojego państwa w kwestii zasady „jednych Chin”, utrzymując, „Tajwan jest niezbywalną częścią Chin”.

5 lutego: spotkanie prezydentów ChRL i Serbii w Pekinie. Spotkanie odbyło się przy okazji inauguracji Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Pekinie. Było to siódme oficjalne spotkanie obecnych głów państw Chin i Serbii. Według samych zainteresowanych, rozmowa dotyczyła spraw strategicznych, wzajemnego wsparcia, ochronie integralności terytorialnej w instytucjach i organizacjach międzynarodowych oraz umowie o wolnym handlu, która powinna zostać sfinalizowana do końca 2022 roku (zob. kom.).

6 lutego: Dong Xiaojun udzielił wywiadu dla bułgarskiej telewizji w kontekście Zimowych Igrzysk Olimpijskich. Chiński ambasador musiał m.in. ustosunkować się do dyplomatycznego bojkotu imprezy przeprowadzonego przez USA. Dong podkreślił, iż Pekin sprzeciwia się upolitycznianiu sportu i sprowadzania bojkotu do „tak zwanych kwestii praw człowieka”.

10 lutego: ambasador ChRL w Czarnogórze udzielił wywiadu w krajowej telewizji. Ambasador Liu Jin odpowiadał na pytania głównie związane z organizacją ZIO w Pekinie oraz stosunków dwustronnych. W wywiadzie pominięto kontrowersyjne kwestie takie jak bojkot zachodnich delegacji dla ZIO czy kwestię czarnogórskiego zadłużenia w związku z realizacją projektu autostrady Bar-Boljare, tzw. „autostrady donikąd”.

10 lutego: chińska inwestycja w serbskim Kragujevac wzbudza kontrowersje. Projekt budowy sieci kanalizacyjnej, który bezprzetargowo został przyznany chińskiej firmie China Road and Bridge Corporation jest niejawnym dla opinii publicznej. Obawy – przede wszystkim korupcyjne – podnosi fakt, iż nie jest jasny udział lokalnych firm w projekcie, chociaż według serbskiego szefa dyplomacji Tomislava Momirovicia, serbskie firmy mają reprezentować nie mniej niż 49% wszystkich podwykonawców wykorzystywanych w projekcie. Koszty projektu również nie są znane, chociaż w projekcie ustawy przygotowanym dla serbskiego parlamentu potwierdza ustalenia pożyczki w wysokości 232 mln USD, która miałaby zostać udzielona przez China Export and Credit Insurance Corporation, podlegając bezpośrednio pod chińskie Ministerstwo Finansów.

16 lutego: spotkanie ambasadora ChRL z gubernatorem obwodu sofijskiego. Spotkanie Dong-Iwanow miało charakter kurtuazyjny, niemniej obie strony zobowiązały się do pogłębienia współpracy w kontekście przeciwdziałania negatywnych skutków zdrowotnych i gospodarczych spowodowanych pandemią COVID-19. Przedstawiciel bułgarskich władz lokalnych wyraził

nadzieję, iż kontakty polityczno-gospodarcze obwodu sofijskiego z miastami i prowincjami Chin doprowadzą do wzmocnienia wymiany handlowej oraz wymiany międzyludzkiej i pozwoli wprowadzić stosunki chińsko-bułgarskie na nowy poziom.

18 lutego: farma wiatrowa budowana przez China Electric Power (PowerChina) w BiH zgodnie z harmonogramem. Chińska firma jest na końcowym etapie oddania inwestycji w Ilovik, 90 kilometrów od Sarajewa. Całkowita moc farmy wiatrowej to 84 MW.

18 lutego: rosyjskie i chińskie przedstawicielstwa dziennikarskie od dekad mają w Rumunii ten sam skład osoby. W trakcie drobnego dochodzenia dziennikarzy rumuńskiej edycji Newsweek'a, na jaw wyszły fakty, iż zarówno Rosja jak i Chiny nie zmieniły oficjalnego przedstawicielstwa rządowych mediów w Bukareszcie. Jak wskazują rumuńscy dziennikarze, większość personelu dziennikarskiego opisywało w Bukareszcie działania Ceausescu w latach 80. Przedstawicielem rosyjskiego TASS od lat jest niezmiennie Nikołaj Morozow, natomiast Chiny i agencję Xinhua od lat reprezentuje małżeństwo Chen Jin i Lin Huifen.

22 lutego: ambasador ChRL w Rumunii spotkała się Titusem Corlateanem. Jiang Yu podczas spotkania z przewodniczącym komisji spraw zagranicznych rumuńskiego senatu kurtuazyjnie podkreśliła tradycyjną przyjaźń, która łączy oba kraje. Spotkanie miało na celu zacieśnienie współpracy legislacyjnej oraz określenie wspólnych interesów w ramach współpracy Chiny-UE, które również wpisują się w stosunki bilateralne.

22 lutego: Sinohydro bada możliwości inwestycyjne w BiH. Chińska firma przeprowadzi studium wykonalności dla bośniackich projektów tuneli w Sarajewie Wschodnim. Potencjalne tunele mają połączyć Istocno Novo Sarajevo, Istocna Ilidza oraz Pale.

23 lutego: Dimitar Kovačevski wizytował plac budowy drogi ekspresowej. Szef rządu Macedonii Północnej złożył wizytę na placu budowy drogi ekspresowej na odcinku Krupishte-Kočani (tzw. Trasa KK), której wykonanie powierzono PowerChina. Kovačevski wyraził zadowolenie postępami prac a sama inwestycja według premiera ma ożywić gospodarczo wschodnią część kraju. Trasa KK jest częścią Paneuropejskiego Korytarza Transportowego VIII a w kontekście Chin, usprawnienie połączenia ma wpisywać się w rozwój inicjatywy Pasa i Szlaku oraz projektu „China-Europe Land-Sea Express”.

23 lutego: ambasador ChRL w Albanii odbył spotkanie z minister rolnictwa.

Spotkanie amb. Zhou Dinga z Fridą Krifcą dotyczyło określenia potencjału rozwoju współpracy dwustronnej w kwestii eksportu albańskich produktów rolnych. W 2021 roku, w wyniku porozumienia dwustronnego, część albańskich producentów otrzymała zgodę na eksport miodu oraz produktów mlecznych na chiński rynek. Krifcowa podkreśliła, iż stosunek ceny do jakości albańskich produktów rolnych jest wyjątkowo korzystny dla strony chińskiej, a Albania jest gotowa wzmocnić koordynację działań w celu zwiększenia eksportu tychże do Chin.

25 lutego: współpraca Jiangxi University of Chinese Medicine oraz Sofijskiego Uniwersytetu Medycznego.

Współpraca ośrodków akademickich ma polegać na realizacji wspólnych projektów naukowych oraz zaowocować zwiększoną wymianą studencką i kadrową między jednostkami. Ekspansja zagraniczna chińskich uniwersytetów zajmujących się tradycyjną medycyną chińską wpisuje się w szeroko rozumianą strategię Chińskiego Ministerstwa Kultury wobec państw EŚW. Promocja medycyny chińskiej w regionie ma przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności chińskich metod leczenia oraz służenia chińskiej diasporze, która zamieszkuje głównie duże, miejskie ośrodki państw EŚW.

25 lutego: niemiecka firma relokuje swoje fabryki z Chin do Rumunii.

Niemiecka grupa LKE, jeden z największych globalnych producentów systemów logistycznych dokonał przejęcia rumuńskiej firmy Someg Gherla i przenieść się do okręgu Kluż-Napoka, gdzie zorganizuje linię produkcyjną, działającą obecnie w Chinach.

25 lutego: premiera grecko-chińskiego filmu. Film fabularny pt. „Dzień z życia pluszowego misia” miał swoją premierę w greckich kinach. Reżyserem filmu był Vassilis Xiros, były konsul generalny Grecji w Szanghaju w latach 2015-2019.

STOSUNKI USA-CHINY-UE NA BAŁKANACH

11 lutego: chińskie media odnotowały wizytę sekretarza NATO w Rumunii.

W związku ze wzrostem napięć spowodowanych przez agresywną politykę Rosji w regionie, Jens Stoltenberg wraz z prezydentem Rumunii Klausem Iohannisem dokonali inspekcji lotniczej bazy wojskowej NATO im. Michaïła Kogalniceanu.

21 lutego: Rosja wysłała urzędnika ds. bezpieczeństwa do Serbii. Wizyta Nikołaja Patruszewa w Belgradzie miała na celu podtrzymanie wpływów Federacji Rosyjskiej w państwie sojuszniczym. Jak się okazało, wizyta Patruszewa

miała miejsce na trzy dni przed agresją Rosji na Ukrainę, więc to spotkanie miało na celu zbadanie serbskiego stanowiska w kontekście sankcji międzynarodowych (zob. kom.).

26 lutego: chińskie media odnotowują zamknięcie rosyjskiej przestrzeni powietrznej dla bułgarskich samolotów. Oprócz Bułgarii, w pierwszej fazie obostrzeń, zamknięta rosyjska przestrzeń powietrzna dotknie również linie lotnicze z Czech i Polski. Należy podkreślić, iż działania te mają charakter odwetowy, gdyż ww. państwa wcześniej zamknęły swoją przestrzeń powietrzną dla rosyjskich samolotów w związku z rosyjską agresją na Ukrainę.

26 lutego: chińskie media odnotowują bułgarskie zaangażowanie w pomoc humanitarną a także wojskową na Ukrainie. W obliczu bułgarskiego zobowiązania do udzielenia pomocy stronie ukraińskiej, języczkiem uwagi chińskich mediów jest forma oraz rozmiar pomocy wojskowej.

28 lutego: Stefan Janiew odwołany ze stanowiska ministra obrony Bułgarii. Premier Kiril Petkow zażądał dymisji Janiewa ze względu na odrzucenie twardego stanowiska UE w kwestii rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Janiew przychylił się do sformułowania Władimira Putina, mówiąc o „specjalnej operacji”, odrzucając przy tym samym zachodnią argumentację, iż atak na ludność cywilną oraz wkroczenie wojsk rosyjskich należy uznać za wywołanie wojny. Odwołanie Janiewa miało na celu podkreślenie przywiązania Bułgarii do wartości reprezentowanych przez UE i USA.

28 lutego: chińscy studenci zagraniczni uciekają z objętej wojną Ukrainy do m.in. Polski, Rumunii i Serbii. W związku z prowadzoną od 24 lutego 2022 roku rosyjską inwazją na terytorium Ukrainy, chińscy studenci podejmujący naukę na Ukrainie szukają schronienia w państwach regionu. Część z nich trafia naturalnie do państw Bałkanów, tj. Serbii, Rumunii oraz innych państw regionu, Białorusi, Węgier oraz Polski.

28 lutego: Albania dołącza do unijnych sankcji na Rosję w obliczu inwazji na Ukrainę. Minister ds. Europy i Spraw Zagranicznych Albanii Olta Xhaka przekazała informację, iż Albania dołącza się do sankcji UE w dziedzinie finansów, energii, transportu i technologii. Zamknęła również swoją przestrzeń powietrzną dla statków powietrznych zarejestrowanych w Rosji z wyłączeniem lotów „awaryjnych”, humanitarnych lub medycznych. Albańskie sankcje dotyczą również aktywów Władimira Putina, Siergieja Ławrowa oraz członków Rosyjskiej Rady Bezpieczeństwa Narodowego. Jest to stanowcze opowiedzenie się po stronie Zachodu, co może negatywnie wpłynąć na dalszą współpracę z ChRL.

KOMENTARZ

W czasie lutowych Zimowych Igrzysk Olimpijskich (ZIO) w Pekinie, które dobiegły już końca, oczy świata dyplomacji zwrócone były na listę oficjalnych delegacji w postaci głów państw, które na zaproszenie Xi Jinpinga, zdecydowały się na udział w oficjalnej inauguracji ZIO. W kontekście bałkańskim, na szczególną uwagę zasługuje oficjalna wizyta prezydenta Serbii, Aleksandara Vučića. Co w praktyce oznaczała obecność serbskiego lidera na dyplomatycznie zbojkotowanej przez Zachód imprezie sportowej w Pekinie? Czy ma to przełożenie na serbskie stanowisko w obliczu obecnie trwającego konfliktu rosyjsko-ukraińskiego? Czy Serbia zdecyduje się na ruch poparcia dla Rosji jak Kuba, Wenezuela czy Nikaragua a tym samym stanie się częścią tandemu Rosja-Chiny?

Spotkanie Xi-Vučić, które odbyło się piątego lutego br., było siódmym oficjalnym spotkaniem obu głów państw. Zgodnie z przekazem serbskiego prezydenta, rozmowy dwustronne dotyczyły „spraw strategicznych, wzajemnego wsparcia oraz ochrony integralności terytorialnej w instytucjach i organizacjach międzynarodowych” co według Vučića miało fundamentalne znaczenie, ze względu na „sytuację z Kosowem i Metohiją”. Ponadto, serbski prezydent podkreślił, iż umowa o wolnym handlu z Chinami jest dla Belgradu kluczowa i powinna zostać sfinalizowana do końca 2022 roku. W tym kontekście Vučić zaznaczył, iż ta umowa powinna być również uznana jako „niezbędna” dla Zachodu Europy, choć jak przyznał to Serbia po wdrożeniu porozumienia handlowego stanie się najlepszym miejscem inwestycyjnym w tej części kontynentu. Xi zobowiązał się do poprawy „dobrej współpracy” w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku i przekształcenia tradycyjnej przyjaźni w „bardziej namacalne rezultaty”. Vučić anonsował przyjaźń z Chinami: „Serbia jest prawdziwym przyjacielem Chin, szacuje i podziwia ich przywództwo, dodając, iż bez względu na to jaka presja zostanie wywarta na Chiny, żelazna przyjaźń między Serbią a Chinami pozostanie silna”. Stanowi to mocną deklarację, która może rzutować na pozycjonowanie Serbii w obliczu aktualnie toczącego się konfliktu rosyjsko-ukraińskiego. Może rzutować, bowiem Pekin skłania się do uznania rosyjskiej retoryki w kwestii ww. konfliktu.

W obliczu aktualnej eskalacji konfliktów militarnych o charakterze konwencjonalnym i cybernetycznym, zobowiązania serbskiego prezydenta

należy odczytywać ze szczególną uwagą. Fakt posiadania sporów terytorialnych przez Serbię, w kontekście obecnych wydarzeń na Ukrainie, może skutkować brakiem oficjalnego potępienia rosyjskiej agresji na terytorium Ukrainy, tak jak w przypadku Pekinu. Dyplomatyczny balans Belgradu nie jest niczym szczególnym w obliczu konsekwentnie prowadzonej polityki zagranicznej opartej na tzw. „czterech filarach”, niemniej fakt rosyjskiej agresji służy Belgradowi do realizacji celów polityki wewnętrznej.

Prezydent Serbii początkowo zajął stanowisko nie tyle wobec konfliktu militarnego pomiędzy Rosją a Ukrainą, co uznaniu przez Moskwę tzw. Donieckiej Republiki Ludowej i tzw. Ługańskiej Republiki Ludowej. Vučić postawił niejako ultimatum, iż potępi uznanie przez Rosję niepodległości separatystycznych regionów na wschodzie Ukrainy, jeśli prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski potępi w mediach publicznych „kampanię bombardowań NATO przeciwko Serbii w 1999 roku”. Co ważne, Belgrad pomimo znacznych wpływów rosyjskich w kraju do tej pory nie uznał aneksji Krymu w 2014 r., głównie dlatego, iż godziłoby to w serbskie interesy względem Kosowa. Działania i dyplomację prezydenta Vučića podczas trwającego konfliktu rosyjsko-ukraińskiego należy śledzić z najwyższą uwagą, gdyż Serbia jest oficjalnym kandydatem do przystąpienia do UE. W tym kontekście należałoby oczekiwać, iż stanowisko Belgradu wobec ww. konfliktu będzie po części starało się „zaspokoić” Brukselę. Nieroztropna dyplomacja Belgradu w tym względzie mogłaby nieść za sobą długofalowe skutki polityczno-gospodarcze dla Serbii. Aktualnie, oficjalne stanowisko Serbii wobec wojny wyraża poparcie dla integralności terytorialnej dla Ukrainy, niemniej Vučić otwarcie przyznał, iż nie będzie nakładać na Rosję żadnych sankcji ze względu na „własne interesy”. Vučić podkreślił, iż zdaje sobie sprawę, że „nikt nie będzie w pełni zadowolony ze stanowiska Serbii, ale jest to najlepsza możliwa decyzja dla jego kraju”. W tym przypadku należy zaznaczyć fakt, iż zarówno Prisztina jak i Belgrad starają się wykorzystać konflikt wojskowy na Ukrainie do rozstrzygnięcia spornej kwestii na swoją korzyść. Obecne działania Kosowa skoncentrowane są na wywarceniu nacisku na USA w celu otworzenia stałej, amerykańskiej bazy wojskowej w kraju i przyspieszenie jego integracji z NATO w obliczu rosnącego niebezpieczeństwa spowodowanego rosyjską inwazją na Ukrainę.

W szerszym kontekście, należy również zwrócić uwagę na ostatnie działania serbskiego rządu w kwestii rozwoju stosunków dwustronnych z Rosją i Chinami. Ostatnie informacje przekazane przez Specjalnego Sprawozdawcę ONZ ds. Sytuacji Praw Człowieka w Birnie, Toma Andrewsa sugerują, iż Chiny, Rosja oraz Serbia nadal zaopatrują birmańską juntę w broń używaną w celu ataku na ludność cywilną. Sytuacja ta utrzymuje się od czasu zeszłorocznego zamachu

stanu w Birmie. W obliczu skłaniania się chińskiej dyplomacji do przyjęcia rosyjskiej narracji w sprawie wojny rosyjsko-ukraińskiej, koordynacja dostaw broni w trójkącie serbsko-chińsko-rosyjskim dla birmańskiej junty stawia Belgrad w niezwykle niewygodnej sytuacji. Utrzymanie neutralnego stanowiska wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę w obliczu skoordynowanych działań UE, może skutecznie odsunąć w czasie perspektywy akcesyjne Serbii. Powstaje pytanie, czy w obliczu agresywnej polityki rosyjskiej wobec planowanego rozszerzenia zachodnich struktur na państwa Europy Wschodniej, perspektywa utrzymania *status quo* w Serbii w obecnej sytuacji nie jest czasem wkalkulowane i pożądane przez władze w Belgradzie?

Delegacja najwyższego wysłannika Federacji Rosyjskiej ds. bezpieczeństwa na Bałkany jest również znacząca dla dalszych działań ChRL w regionie.

Jasne określenie państw sojuszniczych lub otwarcie niepotępiających rosyjskiej agresji na Ukrainę ma fundamentalne znaczenie zarówno dla Moskwy jak i Pekinu. Dyplomacja ChRL w kontekście swojej dotychczas biernej postawy w obliczu (skłaniającej się jednak do wsparcia Moskwy) zapewne śledziła wynik rozmów Patruszewa z Vučićem w Belgradzie najwyższą uwagą. Należy przy tym nadmienić, iż Moskwa oficjalnie nie anonsowała podróży Patruszewa do Belgradu. Oznacza to, iż stanowiska państw regionu Półwyspu Bałkańskiego przy ewentualnych kolejnych wizytach Patruszewa w państwach regionu, będą stanowiły rodzaj papierka lakmusowego dla dalszych działań politycznych i gospodarczych zarówno dla Federacji Rosyjskiej jak i ChRL. Nieoficjalny status podróży służbowej Patruszewa daje również do zrozumienia, iż „oficjalna” sfera deklaratywna i stanowiska państw na forach organizacji międzynarodowych mogą różnić się od praktycznych, nieformalnych działań.

W obliczu rosnącego rozczarowania formatem współpracy 16+1 oraz – jak się wydaje – ukończonego etapu procesu typowania lokalnych liderów formatu współpracy z Chinami, wydaje się, iż intencją Pekinu jest znalezienie państw sojuszniczych, które wesprą działania chińskiej dyplomacji na arenie międzynarodowej. Serbia jako najpoważniejszy w tym względzie regionalny sojusznik Moskwy i Pekinu, przynajmniej oficjalnie, nadal zorientowana jest na utrzymanie neutralnego statusu w kontekście wojny na Ukrainie. Belgrad początkowo popierał suwerenność Ukrainy, niemniej prezydent Aleksandar Vučić odmówił przyłączenia się do sankcji UE w stosunku do Rosji. Kluczowym w tym względzie mogło być głosowanie serbskiego delegata podczas 11. Nadzwyczajnej sesji specjalnej Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych z 2 marca br. Nie jest natomiast jasne, jak przebiegały rozmowy

w kuluarach i czy serbski głos potępiający i nawołujący Rosję do opuszczenia terenu Ukrainy nie został wcześniej w kalkulowany w większą grę polityczną w regionie?

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

